

A BRILLIÁNS REGÉNYÍRÓ ÉS A SZEMELLENZŐS POLITIKUS - Mario Vargas Llosa két arca

Ignacio RAMONET

A lehető legjobbkor jelenik meg a spanyol nyelvű országokban az új irodalmi Nobel-díjas Mario Vargas Llosa[1] legújabb regénye november 3-án. Címe: *El sueño del celta* (*A kelta álma*). Hőse: Roger Casement, kivételes történelmi személyiség. Afrikába akkreditált brit konzulként elsőnek - már 1908-ban - szót emelt II. Leopold belga király kegyetlen, sőt gyilkos – 10 millió áldozatot követelő - gyarmati politikája ellen Kongóban, ebben a hatalmas országban, amelyet lakosaival együtt a király személyes – tárgyi – tulajdonként kezel. Egy másik tanulmányban Casement a perui indiánok elviselhetetlen nyomorára hívja fel a figyelmet.

A dublini születésű Roger Casement az emberi jogok úttörő harcosa, majd az ír függetlenségi mozgalom elkötelezett híve. Az első világháború alatt megpróbál szövetségre lépni Németországgal, azzal a megfontolással, hogy Anglia nehézségei jó alkalmat jelentenek Írországnak a britek elleni küzdelemhez. Allamellenes árulásért pert indítanak ellene, ahol a vádpontok között homoszexualitás is szerepel, egy állítólagos napló alapján, aminek azonban soha nem bizonyították be autentikus voltát. A halálos ítéletet 1916. augusztus 3-án hajtják végre.

A regény még nem hozzáférhető, így nem tudhatjuk, Vargas Llosa hogyan komponálta meg. Viszont bízhatunk az író tehetségében. Nincs egyetlen spanyol nyelvű szerző sem, aki így elbűvölné az olvasót, így lebilincselné már az első soroktól mindvégig a fordulatos - szenvedélyes, humoros, ugyanakkor kegyetlen és erotikus -

cselekmény során.

Feltétlen érdeme a könyvnek, hogy kiemeli a felejtés homályából Roger Casement-et, aki „*az európaiak között elsőnek ébredt rá a gyarmatosítás lényegére és a vele járó borzalmakra*”[2]. A perui író mindenestre ugyanígy vélekedik, jöllehet a latin-amerikai benszülött-mozgalmaktól távol tartja magát: „*A gyarmatosítás szörnyűségeit egyetlen rendszer sem múlta felül – nyilatkozik egyértelműen a gyarmatosítás állítólagos jótéteményeiről folyó vitában. – Afrika mind a mai napig nem heverte ki a kapott sebeket. A gyarmatosításnak az égedta világon semmi haszna nem volt*”[3].

Vargas Llosa nem először választ történelmi személyiséget főhősnek leleplező írásához. Bravúros technikával ötvözi a történelmi, társadalmi, vagy éppen realista regény, de akár a krimi elemeit is. Elég a két legjobban kimunkált művére gondolni: a *Háború a világ végén* egy XIX. századi észak-brazíliai, utopisztikus elképzeléseket tápláló keresztény gyülekezet lázadását meséli el varázslatos módon, *A kecske ünnepe* pedig a dominikai köztársaság Trujillo tábornokának (1930-1961) sötét uralmát mutatja be gigantikus tablón.

Az író főművének tekintett *4 óra a Katedrálban* is a kortárs történelmet dolgozza fel: Odria tábornok (1948-1956) Perujáról, az ötvenes évek latin-amerikai realitásáról, és az emberi sors lényegéről ad megrázó képet. A regény alátámasztja a Nobel-díj bizottság érveit: [Az író] *pontosan elemzi a hatalom működését, s találó képet rajzol ellenállásról, lázadásról, valamint az egyén bukásáról.*

A könyv keletkezésének idején Vargas Llosa Párizsban él, olyan tehetséges fiatal írókkal együtt, mint Garcia Marquez, Julio Cortazar, Carlos Fuentes. Mindannyian új szellemet hoznak a latin-amerikai irodalomba. Mindannyian baloldaliak. És mindannyian szimpatizálnak a gerilla-mozgalmakkal. A perui gerillákat támogató kiáltványban például Vargas Llosa határozottan állítja ebben az időben, hogy csak *fegyveres harccal lehet megváltoztatni a dolgokat.*

A kubai forradalmat ugyanilyen töretlenül támogatja: „*Tíz, húsz, vagy akár ötven év múlva – mondja 1967. augusztus 4-én Caracasban – eljön a társadalmi igazságszolgáltatás órája, ahogy eljött Kubában, és egész Latin-Amerika kiszabadul annak a birodalomnak az uralmából, amely kifosztja, megszabadul attól az uralkodó osztálytól, amely kizsákmányolja, és azoktól az erőktől, amelyek elnyomják és tönkreteszik. Remélem, ez a pillanat minél hamarabb bekövetkezik, és a modernizálódott Latin-Amerika végre emelt fejjel élhet majd, mert a szocializmus megszabadít minket a nyomortól és az anakronizmustól.*”

Aztán a 70-es évek elején két esszé a szó legszorosabb értelmében sokkoló hatással van erre az ekzaltált forradalmárra: Friedrich Hayek *A szolgaság útja*, és Karl Popper, *A nyílt társadalom és ellenségei*. Különösen ez utóbbi hatása alól nem tud szabadulni: „*Karl Popper – írja egy helyen – korunk legnagyobb gondolkodója; az utóbbi két évtizedben állandó*

olvasmányom volt, és ha azt kérdeznék tőlem, melyik könyvet tartom korunk legfontosabb filozófiai írásának, habozás nélkül a Nyílt társadalmat választanám”.

Ezzel egyidőben elfordul a kubai forradalomtól, megtagadja baloldali értelmiségi múltját, és a frissen megtért hívő lelkesedésével lesz a neoliberalizmus propagandistája. Új hősei Ronald Reagan és Margaret Thatcher. Ez utóbbi, a konzervatívizmus forradalmának a szimbólumaként vívta ki „*feltétlen csodálatom – írja -, aki iránt olyan, szinte fiúi tiszteletet érzek, amit egyetlen élő politikus iránt sem*[\[4\]](#)”. Thatcher iránti vonzalma miatt dönt úgy, hogy Londonba költözik ... És amikor 1990-ben a Vaslady visszavonul, a következő üzenettel küld neki virágcsokrot: „*Asszonyom, amit Ön a szabadság eszméjéért tett, az szavakkal nem köszönhető meg*[\[5\]](#).”

Amikor aztán 1990-ben indul a perui elnökválasztáson, kampányában ugyancsak Thatcher programjából merít. De Alberto Fujimori fejhosszal megelőzi. Honfitársainak hálátlansága elkésérti, és ezúttal végleg elhagyja hazáját, még az állampolgárságról is lemond, mondván, a peruiak nem érdemlik meg ...

Újabb politikus, az 1996-2004 között hatalmon levő spanyol kormány ultraliberális miniszterelnöke, José Maria Aznar felé fordul csodálattal, aki az iraki háborúban Bush elkötelezett híve, azóta pedig a News Corporation holdingban Rupert Murdoch alkalmazottja. A politikust az amerikai *Foreign Policy* című lap *a világ 5 legrosszabb politikai vezetője* között tartja számon, de Vargas Llosa szerint „*a történelem majd felismeri benne a nagy államférfit*[\[6\]](#)”.

Vargas Llosa csodálattal adózik Nicolas Sarkozy *karizmatikus személyiségének* és Silvio Berlusconi *kivételes politikai tehetségének*[\[7\]](#) is. Mert ez a kivételes irodalmi tehetség a jelek szerint kettős személyiséggel rendelkezik. A regények elbűvölő maszkja mögött ott rejtőzik a megszállott szektás, aki csaknem negyven éve idejének jó részét azzal tölti, hogy nyilatkozik a sajtóban, beszédet mond a legkülönbözőbb fórumokon és kongresszusokon szerte a világban. És szinte mániákusan ismétli ideológiájának alapvető elveit.

Ultraliberális agitátor, a Háromoldalú bizottság aktív tagja, a Nemzetközi Szabadság Alapítvány elnöke, az amerikai Enterprise Institute által adományozott Irving Kristol díj kitüntetettje – Vargas Llosa szinte hivatásos neokonzervatív politikus. 2003-ban támogatja az iraki háborút, 2009 júniusában pedig a hondurasi államesínyt.

2010. október 7-én a francia, reaganista esszéíró Guy Sorman blogján a következőket írja róla: „*Gyakran találkoztunk különféle tribünökön Latin-Amerikában, ahol Mario, a francia terminológia szerint, ultraliberális aktivistaként szerepelt: szót emelt Castro, Morales, Chavez, Kirchner ellen, és egyáltalán, minden, a szociáldemokráciára csak kicsit is emlékeztető program ellen.*

Vargas Llosa beszédében figyelmeztetett rá, hogy Nobel-díját íróként és politikusként érdemelte ki: „*Ha figyelembe vették politikai elkötelezettségem ..., meg kell mondjam, legfőbb ideje volt. Örülök neki.*”

Céline híve – akit *csodálatraméltó regényírónak* tekint – elismeri, hogy az *Utazás az éjszaka mélyére* írója undorító személyiség. De hozzáteszi: „*Rengeteg nem éppen tiszteletreméltó személyiség fantasztikus regényíró*[\[8\]](#)”.

Fordította: Fonyó Éva

[\[1\]](#) Mario Vargas Llosa a hatodik irodalmi Nobel-díjas latin-amerikai író, Gabriela Mistral (Chile, 1945), Miguel Angel Asturias (Guatemala, 1967), Pablo Neruda (Chile, 1971), Gabriel Garcia Marquez (Kolumbia, 1982), és Octavio Paz (Mexiko, 1990) után.

[\[2\]](#) *El Pais*, Madrid, 2010. augusztus 29.

[\[3\]](#) Ibid.

[\[4\]](#) Julio Roldan idézi, *Vargas Llosa entre el mito y la realidad*, Tectum Verlag, Marburg, 2000.

[\[5\]](#) Uott

[\[6\]](#) *20 minutos*, Madrid, 2007. július 6.

[\[7\]](#) *Il Corriere della Sera*, Róma, 2009. március 9.

[\[8\]](#) *La Nacion*, Buenos Aires, 2006. március 13.

Cimkéék: dél-amerika művészet regény
